

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра хореографії та мистецтвознавства

**ВИРАЗНІСТЬ ТА АРТИСТИЗМ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА
МАЙСТЕРНОСТІ СПОРТСМЕНІВ, ЯКІ ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ВИДАМИ
СПОРТУ ЗІ СКЛАДНОЮ КООРДИНАЦІЄЮ**

(Лекція для студентів 4 курсу ФФВ)

Спеціальність 024 «Хореографія»

Розробила: проф., к.п.н. СОСІНА В.Ю.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні кафедри хореографії та
мистецтвознавства

Протокол № 1 від «31» серпня 2018 р.

Зав. кафедри проф., к.п.н. _____ Сосіна В. Ю.

Львів -2018

План лекції

1. Значення виразності та артистизму у видах спорту зі складною координацією.

2. Проблема виховання виразності в спорті.

3. Складові виконавчої майстерності

Висновки

Список використаних джерел

1. Лисицкая Т. Хореография в гимнастике / Т.С. Лисицкая. – Москва: Физкультура и спорт, 1984. 176 с. : ил.
2. Коренберг В. Б. Заметки о культуре движений / В. Б. Коренберг // Гимнастика. – М. : Физкультура и спорт, 1972. – С. 14–18.
3. Сосина В. Ю. Хореография в гимнастике : учеб. пособие для студентов вузов / В. Ю. Сосина. Олимп. л-ра, 2009. – 135 с.
4. Шипилина И. Хореография в спорте. – Ростов на Дону: Феникс, 2004.– 224 с.
5. Энциклопедический словарь по физической культуре и спорту. Том 1. / Гл. ред. Г. И. Кукушкин. М. : Физкультура и спорт, 1961. – 368 с.

1. Значення виразності та артистизму у видах спорту зі складною координацією

Спорт – це специфічна сфера діяльності людини, в якій однією з найважливіших форм прояву можливостей спортсмена є досягнення досконалості у виконанні спортивних дій. До виконання цих дій пред'являються різноманітні вимоги. Зокрема вони повинні виконуватись правильно технічно (у відповідності з біомеханічними законами та правилами змагань), своєчасно, ефективно, стабільно і т.п. У видах спорту, які пов’язані з проявом культури рухів (усі види гімнастики та акробатики, фігурне катання, синхронне плавання, спортивна аеробіка і т. д.), до цього ще додаються естетичність, артистизм і виразність виконання технічних дій і комбінацій у цілому. У цих видах спорту перевагу отримують ті спортсмени, яким вдається при решта рівних умовах досягти більшої виразності рухів. Найкращими взірцями можуть бути спортивні програми Євгенія Плющенко, Гани Бесонової, Аліни Максименко, Ксенії Афанасьєвої та інших.

У сучасній науково-методичній літературі до сьогоднішнього часу не має чіткого визначення понять «*рухова виразність*», «*виразність образу*», «*емоційна виразність*». При визначенні поняття «артистизм» автори послугуються такими поняттями як «виразний жест», «виразний малюнок», «виразна мова» і т.п. [2, 5]. Проблемою залишаються й способи виховання виразності в спортсменів у тих видах спорту, де відповідність їх виступу вимогам естетичності, артистизму та виразності, становить практично половину суддівської оцінки. Не дивлячись на окремі дослідження, присвячені вихованню виразності та артистизму в спорті, проблема пошуку ефективних засобів і методів вдосконалення виконавчої майстерності спортсменів залишається не вивченою. В науково-методичній літературі постає дискусійне питання, чи потрібні такі високі вимоги до естетичної діяльності спортсменів і яке їх значення в спорті?

Перш за все мова йде про артистизм і виразність у виконанні спортивних вправ. Оцінюючи виступи найсильніших спортсменів у видах спорту, пов'язаних з проявом культури рухів, можна відмітити свободу, легкість, невимушність, пластичність рухів, ритмічність виконання, зв'язок з музикою, оригінальність і творчій характер постановки композицій. Все це об'єднує спорт і мистецтво [1, 2, 4]. Однак, як відзначають автори, спорту притаманні особливі засоби естетичного оформлення рухів, які не можуть і не повинні бути запозичені з інших галузей естетичної діяльності [2, 3].

Спорт, як специфічна галузь естетичної діяльності вимагає не тільки своєї особливої мови для прояву виразності, але й власних критеріїв її оцінки. Тому, на думку Т.С. Лисицької [1], спортсмени і тренери, користуючись засобами розвитку виразності та артистизму, запозиченому у мистецтві, не повинні ототожнювати їх прояви з артистизмом актора у театрі.

Основа естетичного оформлення спортивної композиції полягає на логіці поєднання окремих технічних елементів програми, а не на логіці створення театрального образу.

Більшість авторів відмічають, що у видах спорту зі складною координацією виразність залежить перш за все від характеру і змісту музичного твору, від того наскільки зрозумів і інтерпретував його виконавець [1, 2, 3, 4].

У окремих дослідженнях вказується на взаємозв'язок спортивної техніки, як раціонального способу виконання рухів і виразності, оскільки недосконала техніка не дозволить проявитись виразності у повній мірі, зосередитись на образному вирішенні як окремих елементів, так і композиції в цілому [3].

2. Проблема виховання виразності в спорті

Виховання виразності в спорті – одне з найскладніших завдань становлення виконавчої майстерності, яке визначається як вміння показати фізичні, спортивно-технічні можливості спортсмена, а також передати їх у художньо оформленій композиції [5]. Особливо високі вимоги пред'являються до композиції у художній гімнастиці, де спортсменки намагаються створити художній образ, використовуючи виразні засоби хореографічної класики.

Прослуховування музики, викликає у кожної людини особливі, тільки їй притаманні емоції, і кожен спортсмен, тренер або спортивний хореограф можуть по-своєму інтерпретувати особистий емоційний стан за допомогою рухів. Іншими словами ***виразність, як і виконавча майстерність*** складається з двох компонентів: ***емоційного***, яке можна трактувати як вміння сприймати і переживати, та ***технічного*** – вміння досконало виконати вивчений елемент чи композицію. Ці два компоненти щільно пов'язані між собою, а відсутність одного з них не може компенсуватися іншим. Виразність може проявлятися лише при досконалій і стабільній техніці виконання, що й забезпечує спортсмену високий рівень виконавчої майстерності [3]. Вдосконалення цих двох компонентів відбувається практично одночасно. Однак слід підкреслити, що доведення рухової навички до певної стадії автоматизму є необхідною умовою прояву виразності. В зв'язку з цим доцільно говорити про рухову навичку тоді, коли мова йде про технічну досконалість рухової дії, а також про «***виразну рухову навичку*** - коли досконала рухова навичка супроводжується здатністю спортсмена надати їй визначене смислове, емоційне забарвлення.

Таким чином, вдосконалення виконавчої майстерності в спорті відбувається такими шляхами:

- 1) вдосконаленням якості та стабільності виконання змагальних вправ без зміни композиційного та естетичного змісту вправ;
- 2) створенням нових оригінальних, складних і ризикованих елементів, поєднанням їх у зв'язки, каскади, комбінації;
- 3) підвищеннем артистичності виконання добре засвоєних елементів.

Слід вказати, що певні вимоги до естетичних показників виконавчої майстерності кожного конкретного виду спорту мають свою специфіку, що відображені у правилах змагань з виду спорту.

3. Складові виконавчої майстерності

Аналіз виступів кваліфікованих спортсменів у різних видах спорту дозволяє виділити ***складові виконавчої майстерності***, які умовно можна

представити двома групами: 1) *зміст композицій*, 2) *характер і способ виконання*.

До змісту композицій можна віднести:

- склад елементів, поєднань, комбінацій, які презентує спортсмен;
- підпорядкованість елементів, логічність їх взаємозв'язку та цілісність композиції;
- оригінальність;
- зв'язок рухів з музикою.

До характеру і способу виконання належать:

- стабільність виконання в умовах тренування і змагань;
- динамічність, швидкість, амплітуда виконання;
- легкість, невимушенність, пластичність, чистота, виразність;
- ритмічність, чіткість, музикальність.

Таким чином, у видах спорту зі складною координацією виконавча майстерність є комплексною характеристикою і складається з багатьох компонентів. У зв'язку з цим, вдосконалення виконавчої майстерності у видах спорту, де вимагається прояв високої культури рухів, повинно відбуватись з урахуванням усіх компонентів, які формують дане поняття.

Висновки.

1. Аналіз науково-методичної літератури свідчить, що спорт, як специфічна галузь естетичної діяльності, вимагає не тільки своєї особливої мови для прояву виразності, але й власних критеріїв її оцінки.

2. Виконавча майстерність у видах спорту зі складною координацією є комплексною характеристикою і складається з багатьох компонентів. Аналіз виступів кваліфікованих спортсменів дозволяє виділити складові виконавчої майстерності, які умовно можна представити як зміст композицій (склад елементів, їх підпорядкованість, логічність, цілісність, оригінальність, зв'язок з музикою) і способ виконання (стабільність, динамічність, швидкість, амплітуда, легкість, невимушенність, пластичність, чистота, виразність, ритмічність, чіткість, музикальність).

3. Зважаючи на комплексну характеристику виконавчої майстерності, її вдосконалення у видах спорту, де вимагається прояв високої культури рухів, повинно відбуватись з урахуванням усіх компонентів, які формують дане поняття.